
Zeszyty Naukowe *Pro Publico Bono* 2021

2021, Nr 1 (1), s. 349–354

ISSN: 2719-3403

E-ISSN: 2720-2216

CC-BY

DOI: 10.5604/01.3001.0015.5530

TEORIA I PRAKTYKA INFORMACYJNEGO WYMIARU BEZPIECZEŃSTWA

prof. dr hab. Bernard Wiśniewski

Dyrektor Centrum Metodologii Badań

w Naukach o Bezpieczeństwie

Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej

„Bezpieczeństwo” towarzyszy człowiekowi od zawsze. W piśmiennictwie naukowym odszukać można wiele jego określeń i definicji. Należy jednocześnie zauważyć, że bezpieczeństwo postrzega się najczęściej przez pryzmat: zjawiska, potrzeby, motywacji, wartości, celu, dobra, substytutu szczęścia, stanu oraz procesu. Taki stan rzeczy sprawia naturalne trudności interpretacyjne.

Nieco inaczej przedstawia się kwestia interpretacji pojęcia „informacji”, bowiem nie wywołuje takich trudności identyfikacyjnych jak bezpieczeństwo. Etymologicznie słowo to pochodzi od łacińskiego *informatio* oznaczającego wyobrażenie, pojęcie. W najbardziej ogólny sposób informację możemy zdefiniować jako każdą wiadomość rejestrowaną przez organizmy żywe i urządzenia automatyczne, dotyczącą określonego układu, która może zostać wykorzystana w celu bardziej sprawnego i ukierunkowanego działania¹. Najogólniej rzecz ujmując, informacja to wiadomość wpływająca na poziom wiedzy odbiorcy, którą można wykorzystać we wszelkim zorganizowanym działaniu.

¹ *Mała encyklopedia medyczna*, Warszawa 1979, s. 433.

Do cech informacji zaliczyć można²:

- posiadanie treści, czyli prezentowanie określonego znaczenia (opis sytuacji stanu uwzględniającego miejsce i czas wystąpienia);
- mierzalność, to jest możliwość obserwacji fizycznej pod względem parametrów oraz objętości (np. rozmiar komunikatu);
- możliwość wyrażenia według określonego kodu (wyznaczone reguły, np. gramatyki);
- celowość (z określonym przeznaczeniem);
- skutek (wywoływanie określonych działań lub czynności).

Łączenie bezpieczeństwa i informacji nie jest zabiegiem nowatorskim. Informacja jest składową każdej aktywności ludzkiej i swoistym stymulatorem ludzkiego działania. Jak zauważa Sławomir Zalewski, odnosząc to określenie do sfery bezpieczeństwa, można wykazać rolę informacji dla kształtowania zachowania podmiotu zabiegającego o tworzenie bezpiecznego środowiska³.

Zatem związki między informacją i bezpieczeństwem wydają się oczywiste. Czy zatem permanentna eksploracja informacyjnego wymiaru bezpieczeństwa jest czymś zbytecznym? Oczywiście nie. Jedną z wielu płaszczyzn zabiegów o bezpieczeństwo są badania naukowe. Współczesne i prognozowane zagrożenia godzące w bezpieczeństwo (jakkolwiek kategoryzowane) wymuszają prowadzenie intensywnych badań nad źródłami ich powstawania, skutecznymi metodami ich wykrywania, diagnozowania, monitorowania, ograniczania, likwidowania skutków ich wystąpienia. Przede wszystkim zaś upowszechniania wiedzy o bezpieczeństwie.

Z uwagi na powyższe okoliczności oraz postać Autora pracy pt. *Teoretyczne podstawy informacyjnego wymiaru bezpieczeństwa* – dr. hab. Włodzimierza Fehlera prof. UPH, który jest cenionym badaczem w zakresie nauk o bezpieczeństwie, z dużym zainteresowaniem zdecydowałem się na lekturę przywołanego opracowania, a w konsekwencji na jego recenzję i podzielenie się wnioskami z niej wpływającymi.

Lektura owej książki pozwala mi uznać ją za jedną z najwartościowszych, jakie pojawiły się w ostatnich latach na polskim rynku wydawniczym. Jestem przekonany, że każdy jej czytelnik dojdzie do takiego przekonania chociażby po zapoznaniu się pobieżnie z jej układem i kolejnością prezentowanych treści.

² K.B. Wydro, *Badania nad istotą informacji, jej właściwościami i stosowanymi technikami informacyjnymi – próba systematyzacji w obszarze wiedzy o informacji*, Instytut Łączności – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2007, s. 20.

³ S. Zalewski (red.), *Administracja rządowa wobec wyzwań bezpieczeństwa państwa*, Bielsko-Biała 2007.

Recenzowaną monografię otwiera klasycznie opracowany wstęp, po którym czytelnik ma dostęp do czterech następujących po sobie rozdziałów.

Autor we wstępie niepodważalnie wykazał potrzebę zbadania podjętej problematyki, osadzając swoje uzasadnienia w dotychczasowym stanie teorii i praktyki.

W rozdziale pierwszym zaprezentowano zagadnienia związane z informacją i jej znaczeniem, kładąc nacisk na identyfikację pojęcia „informacja” i jej klasyfikację. Posłużyło to Autorowi do interesującego przedstawienia cech i funkcji informacji, by na tej podstawie przedstawić informację w kategorii zasobu. Autor wykazał, że powszechnie utożsamia się informację z każdym działaniem człowieka. Pojęcie „informacja” jest często i wieloznacznie używane. Powoduje to istotne problemy precyzyjnego jej określenia. W wielu przypadkach przyjmuje się, iż jest to pojęcie niedefiniowalne. W innych znaczenie tego pojęcia jest dostosowywane do doraźnych potrzeb i warunków. Różnorodność definiowania informacji nie omija również nauki. Inne zatem definicje pojawiają się w cybernetyce, matematyce, fizyce, medycynie itd. Autor dowiódł w tym rozdziale, że informacja jest jednym z najbardziej istotnych elementów działalności wszelkich podmiotów zaangażowanych w zabiegi związane z utrzymaniem bezpieczeństwa, bowiem niezależnie od charakteru zaistniałych zdarzeń i ich źródeł w sposób stały towarzyszy tej działalności potrzeba pozyskiwania, przetwarzania, gromadzenia i dystrybucji informacji.

W rozdziale drugim Autor w ciekawy sposób zaprezentował problematykę społeczeństwa informacyjnego. Na rozważania zawarte w tym rozdziale złożyły się autorskie wypowiedzi dotyczące genezy i pojęcia społeczeństwa informacyjnego oraz jego cech i funkcji. To podstawa, na której słusznie oparto prezentację poglądów dotyczących wyzwań i zagrożeń, z którymi może, a wręcz musi zmierzyć się społeczeństwo informacyjne. Znakomitą kontynuacją dotychczasowych rozważań są te dotyczące sztucznej inteligencji postrzeganej jako nowy etap rozwoju infosfery.

W kolejnym rozdziale Autor recenzowanej pracy skupia się na problemach zagrożeń i barier informacyjnych. Przedstawienie poglądów w tym zakresie rozpoczyna od wyjaśnienia istoty zagrożeń bezpieczeństwa informacyjnego oraz bezpieczeństwa informacji, by w dalszej części dokonać podziału tychże zagrożeń. W konsekwencji tego w naturalny sposób prezentuje w zajmujący sposób zagadnienia przestępstw i przestępczości informacyjnej, czym po raz kolejny w swej działalności naukowej dowodzi znaczącego wkładu w rozwój badań bezpieczeństwa wewnętrznego. Ostatnie części tego rozdziału posiadają obok niekwestionowanych walorów poznawczych również praktyczne. Są one szczególnie istotne dziś, kiedy kwestie dezinformacji, walki i wojny informacyjnej spędzają sen z powiek tym wszystkim, którzy z racji

powierzonych im obowiązków odpowiadają za zapewnienie bezpieczeństwa we wszystkich sferach życia współczesnego społeczeństwa. Zaletą tego rozdziału jest również to, że potencjalny czytelnik przekona się o tym, że współcześnie informacja odgrywa coraz bardziej znaczącą rolę w życiu człowieka i społeczeństwa. Jej wykorzystanie związane jest z podejmowaniem decyzji charakteryzujących się dużą odpowiedzialnością. Są one bowiem związane z życiem, zdrowiem i mieniem ludzi.

W ostatniej części pracy Autor dokonuje prawidłowej i przekonującej interpretacji pojęć niekiedy błędnie traktowanych jako synonimy, a mianowicie „bezpieczeństwo informacyjne” i „bezpieczeństwo informacji”. Posłużyło to do precyzyjnego wykładu dotyczącego polityk bezpieczeństwa informacyjnego i bezpieczeństwa informacji. Mimo że zakres rozważań prezentowanych w tym rozdziale został wyraźnie i precyzyjnie określony, to niejako „między wierszami” Autor dowiódł niezbicie, że rozwiązywanie problemów, z jakimi muszą uporać się podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo, rozpoczyna gromadzenie faktów oraz ocena ich wiarygodności, a te zależne są od informacji. Lektura tej części pracy wywołuje jednocześnie refleksję, że wszechobecność zagrożeń w środowisku bezpieczeństwa państwa wywołuje potrzebę budowy systemów, których istotą jest przeciwdziałanie im oraz minimalizacja skutków ich ewentualnego wystąpienia. Jednym z takich systemów jest bez wątpienia system bezpieczeństwa informacyjnego. Lektura tej części pracy potwierdza również słowa Tomasza Aleksandrowicza, że „informacja stała się towarem, którego uzyskanie stanowi warunek wstępny sukcesu zarówno w polityce, jak i w biznesie, jego zaś brak prowadzi bezpośrednio do porażki. W tym kontekście jedynie za pozorny paradoks można uznać fakt, iż do takiej samej porażki może prowadzić również nadmiar danych, a więc sytuacja, w której mamy do czynienia z zalewem informacji”⁴.

Pracę wieńczy zakończenie. Autor recenzowanej pracy odniósł się w nim się do najistotniejszych problemów decydujących o zakresie przedmiotowo-podmiotowym dysertacji oraz zagadnień metodologicznych i badawczych.

Integralną częścią pracy jest bogate zestawienie literatury wykorzystywanej przez Autora w toku procesu badawczego i pisemnego przedstawienia jej wyników. Dowodzi ona przeprowadzenia przez Autora kompetentnej kwerendy.

Rozdziały, o których mowa powyżej, zostały trafnie dobrane i starannie opracowane. Dotyczą kwestii zarówno współczesnych, jak i dających się przewidzieć przyszłych możliwych zagadnień odnoszących się bezpośrednio i pośrednio do tytułu recenzowa-

4 T.R. Aleksandrowicz, *Analiza informacji w administracji i biznesie*, Warszawa 1999, s. 19.

nej pracy. Zagadnienia te zostały przedstawione z różnym stopniem szczegółowości, co nie jest w mojej ocenie mankamentem, a wręcz przeciwnie stanowi wartość.

Autor recenzowanej pracy umiejętnie przybliży potencjalnemu czytelnikowi problemy stanowiące przedmiot Jego rozważań, co sprawia, że recenzowana monografia nie ma charakteru czysto formalnego, a jest opracowaniem „przystępnym”, adresowanym do szerokiego grona odbiorców. Analiza oraz ocena poszczególnych części pracy pozwala na stwierdzenie, że opracowano ją tak, aby sprostać oczekiwaniom teoretyków i praktyków. Twierdzę, że z myślą o pierwszych posługiwano się informacjami podstawowymi i teoriami naukowymi. Z myślą o drugich dokonywano ujednocień wiedzy i poglądów. Lektura recenzowanej monografii upoważnia do stwierdzenia, że zgromadzono w niej znaczący materiał źródłowy i przedstawiono uporządkowany metodologicznie zbiór wiedzy naukowej opatrzonej autorskimi rozważaniami.

Zaletą recenzowanej pracy jest również to, iż służyć ona może jako swoisty poradnik tym wszystkim, którzy funkcjonując w środowisku badaczy związanych z naukami o bezpieczeństwie, muszą mierzyć się z wyzwaniem metodologicznymi i teoretycznymi związanymi z tą dyscypliną.

Recenzowana praca systematyzuje teoretyczne podstawy informacyjnego wymiaru bezpieczeństwa. Ponadto wypełnia lukę badawczą wynikającą z wielowymiarowego charakteru informacyjnego wymiaru bezpieczeństwa. Ma ona uniwersalny charakter, pozwalający zrozumieć istotę i zakres troski o bezpieczeństwo obywateli przedstawicielom wielu dziedzin i dyscyplin naukowych, dla których teoretyczne podstawy informacyjnego wymiaru bezpieczeństwa stanowią istotę badań naukowych bądź związane są z procesem dydaktycznym.

Omawiana książka zasługuje na uwagę zwłaszcza ze względu na rzetelność naukową oraz sposób prezentacji niemożliwej do przecenienia wartościowej wiedzy naukowej z zakresu odzwierciedlonego tytułem oraz ze względu na sposób prezentacji wiedzy. Zarówno porządek wykładu, jak i język stosowany przez Autora sprawiają, że będzie ona przystępna zarówno dla specjalistów, jak i wszystkich osób, które dopiero rozpoczynają badania nad podstawami informacyjnego wymiaru bezpieczeństwa. Praca porusza wiele wątków i jestem pewien, że będzie stanowić źródło inspiracji dla wielu badaczy problemów bezpieczeństwa. Jest ona jednocześnie udaną próbą dialogu Autora ze specjalistami z zakresu informacyjnego wymiaru bezpieczeństwa. Ponadto lektura omawianej książki skłania do przekonania, że skuteczność działania systemu bezpieczeństwa państwa uzależniona jest od wielu czynników. Należą do nich, między innymi, informacja i wiedza. Informacja jest pojęciem węższym od

wiedzy. Jest ona pozyskiwana, przetwarzana, gromadzona, przechowywana i przekazywana – stosownie do potrzeb i właściwości wspomnianego systemu. Wiedza z kolei służy analizowaniu i ocenianiu informacji, a w konsekwencji jej wykorzystywaniu.

Stwierdzenie, iż opracowanie omówione powyżej jest ciekawym dziełem naukowym, którego pojawienie się na rynku wydawniczym wzbudzi należyne zainteresowanie, jest jednocześnie rekomendacją do zapoznania się z nim. Tym bardziej, że każde zdarzenie oraz zachodzące zjawisko fizyczne lub społeczne jest źródłem pewnego zbioru informacji, odbieranego w drodze bezpośredniej obserwacji bądź relacji obserwatorów dziejącej się rzeczywistości – selekcjonowanie, porządkowanie i kojarzenie informacji w procesie zdobywania wiedzy. A zatem efektem funkcjonowania przestrzeni informacyjnej jest wiedza – wiedza zarówno obiektywna, jak i subiektywna. Można również stwierdzić, że poprzez informację i wiedzę poznaje się środowisko bezpieczeństwa, co oznacza ni mniej, ni więcej tylko otoczenie, w którym systemy bezpieczeństwa wykonują powierzone im zadania. A zatem wiedza i informacja stanowią gwarancję osiągnięcia celu działania administracji publicznej⁵.

Bibliografia

1. Aleksandrowicz T.R., *Analiza informacji w administracji i biznesie*, Warszawa 1999.
2. Fehler W., *Teoretyczne podstawy informacyjnego wymiaru bezpieczeństwa*, Siedlce 2021.
3. *Mała encyklopedia medyczna*, Warszawa 1979.
4. Wiśniewski B., *Praktyczne aspekty badań bezpieczeństwa*, Warszawa 2020.
5. Wydro K.B., *Badania nad istotą informacji, jej właściwościami i stosowanymi technikami informacyjnymi – próba systematyzacji w obszarze wiedzy o informacji*, Instytut Łączności – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2007.
6. Zalewski S. (red.), *Administracja rządowa wobec wyzwań bezpieczeństwa państwa*, Bielsko-Biała 2007.

⁵ B. Wiśniewski, *Praktyczne aspekty badań bezpieczeństwa*, Warszawa 2020, s. 79.